Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики
Чернівецький відділ Українського географічного товариства

«ГЕОГРАФІЯ, КАРТОГРАФІЯ, ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА: ІСТОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА»

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 150-річчю заснування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та 35-річчю створення кафедри Географії України та регіоналістики
(м. Чернівці, 31 жовтня -2 листопада 2025 р.)

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2025

УДК 91+528.9+37.016:91](082)

Редакційна колегія: Джаман В.О., Джаман Я.В., Заблотовська Н.В., Заячук М.Д., Костащук В.І. , Костащук І.І., Костенюк Л.В. , Паланичко О.В. , Пасічник М.Д., Ющенко Ю.С.

Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 150-річчю заснування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та 35-річчю створення кафедри Географії України та регіоналістики (м. Чернівці, 31 жовтня 2 листопада 2025 р.) – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 568 с.

ISBN 978-617-8703-32-5

У збірнику представлено матеріали міжнародної науково-практичної конференції **«Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика»** присвяченої 150-річчю заснування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та 35-річчю створення кафедри Географії України та регіоналістики, де розкрито результати досліджень науковців з вивчення актуальних питань сучасної географічної науки задля розвитку та відбудови Української держави.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

УДК: 502+316.3 (477)(08)

ISBN 978-617-8703-32-5

© Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,2025
© Колектив авторів, 2025

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ НАУКИ. ПОСТАТІ ГЕОГРАФІЧНОЇ НАУКИ

БІЛОКРИНИЦЬКИЙ Сергій
ПОСТАТІ ГЕОГРАФІЧНОЇ НАУКИ (проф.Харченко А.С.) 12

ВІЄРУ Іван
ЕТНОКОНФЕСІЙНА ТА ЛІНГВІСТИЧНА СТРУКТУРА НАСЕЛЕННЯ БУКОВИНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918–1940) 14

ГРИЦКУ Вероніка, ПРИСАКАР Віталій, КОВБІНЬКА Галина
ЖИТТЄВИЙ ТА НАУКОВИЙ ШЛЯХ ПРОФЕСОРА ВАСИЛЯ МИКОЛАЙОВИЧА ГУЦУЛЯКА - ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФА І ПЕДАГОГА 23

ДЖАМАН Василь, ДЖАМАН Ярослав
НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА ЯРОСЛАВА ЖУПАНСЬКОГО 26

ІЛЬКІВ Микола
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ АВСТРІЙСЬКИХ МАП БУКОВИНИ XVIII СТ. В АРХЕОЛОГІЧНИХ СТУДІЯХ 29

ПАВАЛАКІ Міну
ЕВОЛЮЦІЯ РЕФОРМИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА БУКОВИНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД 34

ПЛАТОНОВ Олександр
ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ БУКОВИНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД 39

РІДУШ Богдан, КОСТЮК Уляна
НАУКОВИЙ ВНЕСОК ФІЗИКО-ГЕОГРАФА ВАСИЛЯ ІВАНОВИЧА ЛЕВИЦЬКОГО 42

СТАФІЙЧУК Валентин
УКРАЇНСЬКІ ДОСЛІДНИКИ АФРИКИ У XVIII – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ 45

СУМАТОХІНА Ірина
ІСТОРІЯ ГЕОГРАФІЇ ЯК РЕСУРС ДЛЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ІННОВАЦІЙ 47

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО

АРІОН Оксана, КУПАЧ Тетяна, ОЛІШЕВСЬКА Юлія, ДЕМ'ЯНЕНКО Світлана
ЛАНДШАФТНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА СПАДЩИНА м.ВИЛКОВЕ 50

АТАМАНЮК Ярослава, КРАВЗ Дмитро
БІОГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ПРИДНІСТЕРСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ: РІЗНОМАНІТТЯ, ЗАКОНОМІРНОСТІ, СУЧАСНІ ЗМІНИ 55

БУКАТКА Валерія, ДОРОШКЕВИЧ Сергій
МОЖЛИВОСТІ ПАЛЕОМІКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПАЛЕОГЕОГРАФІЧНИХ РЕКОНТРУКЦІЯХ (ЗА ДАНИМИ АНАЛІЗУ СУЧАСНОЇ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ) 58

ДЕНИСИК Григорій, КАНСЬКИЙ Володимир, СИТНИК Олексій
ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ЛАНДШАФТОЗНАВЧИХ ШКІЛ 62

КІЛІНСЬКА Клавдія
СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ СОЦІАЛЬНОГО ЛАНДШАФТУ: ВИДОВА СТРУКТУРА ТА РІЗНОМАНІТНІСТЬ 64

КУШНІР Анатолій, ЛЕЙБЕРЮК Олександр, ШВАЙКО Володимир, МАРУЩИНЕЦЬ Андрій, САЧКО Анастасія, ХАРИТОНОВА Ірина, КАРАВАН Володимир
АНАЛІЗ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ АГРАРНОЇ СФЕРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД КИЇВСЬКОГО ПРИДНІПРОВ'Я, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ (ПОПЕРЕДНІ РЕЗУЛЬТАТИ) 68

13. Ştefan Purici, „Partide politice ale minorităţilor etnice din Bucovina interbelică”, în „Analele Bucovinei”, anul XVII, nr. 1, 2010, p. 130.
14. Vasile Ciobanu, „Germanii din Bucovina în preocupările Ligii Culturale a Germanilor din Bucovina”, în „Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane”, nr. 19, 2012, pp. 155–165.
15. Victoria-Camelia Cotos, *Populaţia Bucovinei în perioada interbelică*, Iaşi, Casa Editorială „Demiurg”, 2009, p. 50.
16. Vladimir Trebici, *Demografie. Excerpta et Selecta*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1996, pp. 129–130.

УДК 91(477)(092)

ЖИТТЄВИЙ ТА НАУКОВИЙ ШЛЯХ ПРОФЕСОРА ВАСИЛЯ МИКОЛАЙОВИЧА ГУЦУЛЯКА-ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФА І ПЕДАГОГА

Вероніка ГРИЦКУ
кандидат географічних наук, доцент кафедри методики викладання природничо-математичних дисциплін Комунального закладу «ШПОЧО»
м. Чернівці, Україна
veronska-hrytsku@ukr.net

Віталій ПРИСАКАР
кандидат географічних наук, доцент; Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича», *м. Чернівці, Україна*
v.prusakar@chnu.edu.ua

Галина КОВБІНЬКА
кандидат географічних наук, асистент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна
g.kovbinka@chnu.edu.ua

Анотація. *Висвітлені основні віхи життя, наукової та педагогічної діяльності видатного українського географа, доктора географічних наук, професора Василя Миколайовича Гуцуляка. Визначено його внесок у розвиток наук ландшафтознавства, геохімії ландшафтів та геоекології, становлення та формування ландшафтно-геохімічної школи, а також охарактеризовано педагогічну та громадську діяльність ученого.*

Ключові слова: *Василь Миколайович Гуцуляк, геоекологія, ландшафтознавство, геохімія* ландшафтів, наукова школа, Чернівецький національний університет.

Veronika Hrytsku, Vitaliy Prysakar, Halyna Kovbinka. The life and scientific career of Professor Vasyl Mykolayovych Hutsulyak - an outstanding Ukrainian geographer and educator

Abstract. *Highlight the main milestones in the life, scientific, and pedagogical activity of the prominent Ukrainian geographer, Doctor of Geographical Sciences, Professor Vasyl Mykolayovych Hutsulyak. His contribution to the development of landscape science, landscape geochemistry, and geoecology, as well as to the establishment and formation of the Ukrainian landscape-geochemical scientific school, is defined. The paper also characterizes the scholar's pedagogical and public activity.*

Keywords: *Vasyl Mykolayovych Hutsulyak, geoecology, landscape science, landscape geochemistry, scientific school, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.*

Ім'я професора Василя Миколайовича Гуцуляка відноситься до когорти визначних українських учених-географів, що сформували наукові підвалини сучасної геоекології, ландшафтознавства та екологічної географії в Україні та світі. Його діяльність з'єднала глибоке теоретичне мислення з практичним спрямуванням на рішення актуальних природоохоронних і господарських проблем.

Метою роботи є узагальнення життєвого і наукового шляху В.М. Гуцуляка, дефініція його внеску у становлення ландшафтно-геохімічного напряму української географічної науки та окреслення значення його педагогічної спадщини для сучасної освіти.

Василь Миколайович Гуцуляк народився 22 липня 1935 року в селі Корчівці Чернівецької області. Після закінчення географічного факультету Чернівецького державного університету продовжив навчання в аспірантурі при Київському державному університетові, де захистив кандидатську дисертацію на тему «Ландшафти Північної Молдови та питання їх раціонального використання».

У своїх ранніх працях учений бажав поєднати теоретичні основи фізичної географії з практичними аспектами геохімічного аналізу ландшафтів. Саме цей підхід став визначальним для всієї подальшої наукової кар'єри вченого.

У 1994 році Василь Миколайович захистив докторську дисертацію на тему: «Еколого-геохімічний аналіз та оцінка природно-антропогенних ландшафтів (на прикладі Чернівецької області та півночі Молдови)» та здобув звання професора. Відтоді його наукова діяльність була нерозривно пов'язана з Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, де йому довелося працювати на посадах доцента, професора та завідувача кафедри фізичної географії.

Наукова діяльність та внесок у розвиток географічної науки. Визначальним напрямом досліджень професора В.М. Гуцуляка було вивчення структури, функціонування та геохімічного стану природно-антропогенних ландшафтів. Він розробив еколого-геохімічну концепцію оцінювання стану ландшафтного середовища, на основі якої створив методику інтегральної оцінки екологічної ситуації територій.

Під його керівництвом було упорядковано серію ландшафтно-екологічних, геохімічних та медико-географічних карт Прикарпатського регіону, які згодом стали науковою базою для природоохоронного планування.

В.М. Гуцуляк зробив важливий внесок у становлення вчення про геоекологію людини. У своїх дослідженнях вчений поєднав природничо-науковий і соціально-екологічний підходи до вивчення впливу середовища на здоров'я людини. Його наукові здобутки нерідко представлялися на міжнародних

форумах (Бухарест, Москва, Софія, Прага, Торонто, Бонн, Сеул та ін.), а також публікувалися у багатьох фахових виданнях.

Професор був активним членом спеціалізованих учених рад, редколегій наукових журналів і методичних комісій МОН України. Він рецензував численні дисертації, монографії та підручники.

Наукова школа та лабораторія. Важливим здобутком професора Гуцуляка було створення у 1980-х роках ландшафтно-геохімічної лабораторії, яка згодом перейшла у навчально-науковий центр геоекологічних досліджень. В лабораторії здійснювалися комплексні дослідження природних вод, ґрунтів, біоти та навіть атмосферного повітря, що дозволило розробити методичні підходи до оцінки стану урбанізованих територій Західної України. На базі лабораторії виконувалась госпдоговірна робота «Дослідження сумарного забруднення вод і ґрунтів ландшафтів м. Чернівці і розробка геоінформаційної системи їх контролю» (1986-1992 рр.). Значна робота виконана науковим колективом лабораторії під час дослідження «чернівецької алопеції».

Лабораторія активно співробітничала з багатьма провідними науковими установами України, Румунії та Молдови, брала участь у міжнародних проєктах, зокрема у програмі *«Геоекологічні дослідження українсько-румунського прикордоння»*.

У 1995 році вчений видав фундаментальну монографію *«Ландшафтно-геохімічна екологія»*, що стала теоретичним підґрунтям нової української наукової школи ландшафтно-геохімічної екології. Під керівництвом професора підготовлено та захищено вісім кандидатських дисертацій, присвячених аналізу, оцінці та оптимізації ландшафтних систем Буковини й Прикарпаття.

Педагогічна діяльність та міжнародне визнання. Професор В.М. Гуцуляк був також видатним педагогом і наставником. Його лекції вирізнялися науковою глибиною та логічністю викладу. Він утворив плеяду молодих науковців, які продовжили його ідеї в наукових напрямах геоекології та ландшафтознавства.

Його педагогічна діяльність поєднувала високу вимогливість із щирим ставленням до студентів і колег, що створювало атмосферу творчості та наукового пошуку.

Міжнародне визнання професора підтверджується членством у World Association of Soil and Water Conservation (WASWC) (США), Румунській академії наук (ASAS), а також участю у роботі Українського географічного товариства. Він удостоєний звання «Відмінник народної освіти» (2000), титулу «Людина року – 2003» (American Biographical Institute, США).

Професор В.М.Гуцуляк видав значну кількість підручників і навчальних посібників по ландшафтній екології, геохімії ландшафтів, ландшафтознавству, медичній географії та ін. В 2002 році вийшов у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича навчальний посібник «Ландшафтна екологія: геохімічний аспект», а в 2015 році видано підручник «Ландшафтна екологія» в Харківському національному університеті імені В.Н.Каразіна авторів В.М.Гуцуляка, Н.В.Максименко, Т.В.Дудар. Даний підручник є базовим при викладанні курсу «Ландшафтна екологія» в багатьох вузах країни. Викладанню курсу «Ландшафтознавство» слугують два навчальні посібники автора, зокрема виданий в 1992 році - «Основи ландшафтознавства» і в 2005 році - «Ландшафтознавство: теорія і практика». Студенти навчаються за навчальними

посібниками «Геохімія ландшафту» і «Медична географія». Значна кількість методичних врозробок проф В.М.Гуцуляка сприяє проведенню на належному рівні практичних, семінарських і лабораторних занять.

Життєвий та науковий шлях Василя Миколайовича Гуцуляка є світлим прикладом служіння науці, освіті та суспільству. Його розробки та дослідження стали теоретичним і практичним підґрунтям для розвитку сучасних геоекологічних підходів в Україні. Професор Гуцуляк залишив по собі значну наукову та педагогічну спадщину, створивши потужну школу, яка і надалі продовжує розвивати ідеї ландшафтно-геохімічної екології. Ім'я вченого посідає гідне місце серед видатних постатей української географічної науки.

УДК 911.3

НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА ЯРОСЛАВА ЖУПАНСЬКОГО

Василь ДЖАМАН
доктор географічних наук, професор,
професор кафедри географії України та регіоналістики;
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна
vasyl_dzhaman@ukr.net

Ярослав ДЖАМАН
кандидат географічних наук, доцент,
асистент кафедри географії України та регіоналістики;
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна
y.dzhaman@chnu.edu.ua

Анотація. *Визначені основні наукові проблеми, що розробляв професор Ярослав Жупанський. Окреслена наукова тематика його дисертаційних робіт (кандидатської та докторської), а також тематика дисертаційних робіт його аспірантів, здобувачів, докторантів. Означені науковці на «дереві підготовки наукових кадрів» професором Я. Жупанським і його послідовниками – всього 10 докторів і 30 кандидатів наук.*

Ключові слова: *наукова школа, географічні науки, кандидат наук, доктор наук, науковий керівник, Ярослав Жупанський.*

V. Dzhaman, Y. Dzhaman. The scientific school of Professor Yaroslav Zhupansky.

Summary. *The main scientific problems developed by Professor Yaroslav Zhupansky are identified. The scientific topics of his dissertations (candidate and doctoral), as well as the topics of dissertations of his postgraduate students, applicants, and doctoral students are outlined. Scientists on the "tree of training scientific personnel" by Professor Yaroslav Zhupansky and his followers are identified - a total of 10 doctors and 30 candidates of sciences.*

Keywords: *scientific school, geographical sciences, candidate of sciences, doctor of sciences, scientific supervisor, Yaroslav Zhupansky.*